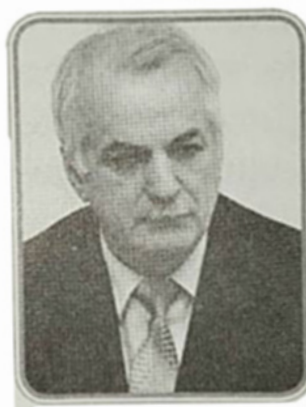

MEDICINA I-A FOST ȘI PROFESIE, ȘI DESTIN.., ȘI ȚARĂ

Constantin Ețco
(22.07.1941-19.12.2017)

Petru Craveț
(05.07.1954-07.11.2021)

Motto:

– Doctore, ați salvat atâtea vieți omenești de-a lungul carierei.

Ce stă la baza succesului dvs.?

– Sentimentul de dragoste.

– Dar dacă se întâmplă să nu ajute?

– Măresc doza.

Acum șase ani, pe data de 19 decembrie 2017, a plecat dintre noi Profesorul Constantin Ețco. Astăzi, dorim să aducem în atenția dumneavoastră contribuția deosebită a distinsului profesor, observată de regretatul jurnalist Petru Craveț, în timpul colaborării lor (anii 2016-2017) pentru realizarea filmului documentar intitulat „Constantin Ețco, savantul care „a făcut legea în medicină”. Jurnalistul Petru Craveț a fost autorul scenariului acestui film, care a fost difuzat pentru prima dată pe 22 iulie 2020 (ziua de naștere) la TV Moldova 1 și repetat pe 19 decembrie al aceluiași an (ziua decesului subit al profesorului C. Ețco) la TV Moldova 2.

Înainte de a-mi spune păsul despre omul, care s-a numit Constantin Ețco, medic, profesor, savant, academician, despre care se cuvine să vorbim doar la modul superlativ, voiesc să descifrez situația de impas, în care s-a pomenit medicina autohtonă din cauza atitudinii de subestimare și a nepăsării din partea societății moldovenești contemporane.

Cred, că, grație inerției de viață, am pierdut abilitatea, dar și curajul, de a aborda corect și judicios rostul medicului în viața omului și a țării. Paradoxul cel mare este, că în vorbe pledăm, parcă, pentru sănătate, „cocoțăm” urări de bine în capul oricărei situații relaționale, însă preț pe starea in-

terioară punem numai atunci când ne îmbolnăvim. Ne amintim de medic când ne doare și nu de un medic oarecare, ci de unul „iluzionist”, care știe să facă minuni dintr-o pastilă fermecătoare sau intervenție chirurgicală de vis. De unde această navivitate, nihilism? Medicina este cu totul un altfel de mâncare. Pentru a-i pricepe (și venera) semnificația, trebuie (măcar din când în când) să ne gândim la eforturile celora, care o reprezintă și de care se leagă durerea și speranța străină. Să admitti, că îndărătul acestei profesii stă aceeași persoană fizică ca și tine, dar care toată viața sa conștientă este obligată să trăiască cu durerea altuia. Să valorifice, mai întâi, ore de studii în aulele universitare, apoi să adopte decizii-țintă și pași neosteniți prin labirintul patologiilor, să poarte în cârcă cu de la sine cheltuială povara perfecționării continue în profesie, să meargă prin viața, fără a se abate din cale, cu ranița pregătită pentru acordarea ajutorului de rigoare persoanelor suferinde. Dar, cel mai important, e să-i placă să „îmbătrânească” în această activitate, să-i fie ca o chemare, ca o melodie preferată, fără de care nu-și poate închipui viața.

Spre regret, societatea moldovenească de astăzi percepe munca medicului prin prisma uzanțelor sale profesionale, neglijând sacrificiile lui omenești. Cunoaștem, că într-un stat cu adevărat democratic

și de drept medicina are și calificarea domeniului, ce produce efecte economice. Căci restabilind sănătatea omului, medicul favorizează reangajarea lui în câmpul muncii, iar statului – asigurarea stabilității și colectărilor la buget. În contextul dat, faimoasa formulă a clasicilor sistemului capitalist *bani-marfă-bani-plusvaloare* (dar Moldova este un stat capitalist) capătă o nuanță mai specifică, și anume: *bani-sănătate-om-bani-plusvaloare*. Lucru cert, mai marii cetății niciodată n-au luat în considerare acest indice destul de relevant pentru condițiile progresului, din care motiv deja 26 de ani consecutiv, mai exact din 2004, când a luat naștere medicina asigurată în țara noastră și până în prezent, sistemul de sănătate din Moldova a ajuns în prag de catastrofă. A trebuit să vină incidental peste noi teribila pandemie de Coronavirus-19, o ghilotină a morții fără noimă, ca să ne dăm seama că omul și statul nu pot exista fără o medicină puternică și competitivă, că acești salariați neobosiți - medicii - trebuie ținuti ca în palme, dacă dorim să trăim într-o țară cu tradiții democratice europene. Deci, dacă declarați că dragostea pentru acest popor nu este vorbă goală, măriți doza afecțiunii în sistemul de sănătate.

Nu de rareori m-am întrebat și mă întreb ce-l ține pe „omul în halat alb” în profesie. Cum se face că suplinind o funcție foarte dificilă și neasigurată corespunzător, dar nici motivată material la cât efort intelectual și fizic depune pentru satisfacerea necesităților medicale ale populației, continuă să meargă la muncă? Răspunsul se afla la suprafață: devotamentul față de profesie.

Când spun lucrul acesta, mă gândesc la numeroasa armată de medici, care în pofida ofertelor copioase, ce fac cu ochiul din exterior, rămân pe loc, în spitalul lor, la catedra lor, în instituția locală de promovare a sănătății. Acest spirit de apărare și glorificare a cauzei lui Hipocrate în patria natală se trage de la înaintașii medicinei autohtone, constituiți într-o pleiadă denumită istoric „Generația de aur Alma Mater”: Nicolae Testemițanu, Gheorghe Paladi, Ion Prisăcari, Eugen Popușoi, Nicolae și Vasile Anestiade, Gheorghe Ghidirim, Constantin și Gheorghe Țăbărnă, Diomid Gherman, Eugen și Nicolae Gladun, Ion Ababii, Eugen Maloman, Pavel Bătcă, printre ei regăsindu-se și eroul acestui film, regretatul Constantin Ețco.

În anul 2017, am avut ocazia să particip cu un grup de profesori ai Universității de Stat de Medicină și Farmacie în campania de promovare a moștenirii medicale, științifice și culturale testamentare a lui Nicolae Testemițanu. Evenimentul

era consacrat aniversării a 90-a de la nașterea iubitului savant, precum și Declarației Guvernului Republicii Moldova, prin care 2017 fusese decretat „An al lui Nicolae Testemițanu”. Cu câtă bucurie și empatie vorbea lumea din teritoriu despre Nicolae Testemițanu! În satul de baștină, Ochiul Alb, r. Drochia, localnicii îl numesc Prometeu. S-a consacrat cu trup și suflet cauzei organizării și instituționalizării sănătății publice. A dezvoltat și consolidat sistemul învățământului medical superior, perfecționând metodologia pregătirii cadrelor medicale naționale și lărgind rețelele de asistență medicală primară și terțiară. Anume astfel de urme, idei, fapte și realizări de excepție s-au cristalizat și în viața științifică și pedagogică a profesorului Constantin Ețco, primul și cel mai îndrăgbit dintre cei 16 discipoli ai lui Nicolae Testemițanu.

Aidoma învățătorului său, Constantin Ețco a avut capacitatea și talentul de a se concentra pe necesitatea formării specialiștilor medicali și reformarea mecanismului de activitate a prestatorului de servicii medicale din Moldova. În timp ce majoritatea învățăcelilor din școala lui Testemițanu s-au grăbit să-l pună la icoane, omagiindu-l discreționar și pompos cu diverse ocazii aniversare, primul său discipol i-a găsit loc în suflet și pe masa de scris, continuându-i cauza de propășire a științei și medicinei naționale. El însușează cel mai mare număr de articole și cărți scrise despre domeniile sănătății publice, dar și despre marele Testemițanu, ultima carte intitulându-se sugestiv „Nicolae Testemițanu, nume devenit simbol”, scoasă de sub tipar chiar în anul cand inima sa a încetat să mai bată.

Norocul de a-l cunoaște pe medicul-academician Constantin Ețco mi-a surâs la o sărbătoare de suflet a absolvenților USMF „Nicolae Testemițanu”, promoția 1971, ce a avut loc în toamna anului 2016. Invitația a survenit din partea conferențiarului universitar Romeo Scerbina, medic, dar și coleg de breaslă, cu scopul de a imprima pe bandă video manifestarea cu pricina și, mai ales, stările de revelație ale studenților de altă dată.

Cum rolul de prezentator/gazdă îl obliga să compară mereu în prim-planul întâlnirii, dl prof. C. Ețco mi-a atras atenția prin spiritul și maniera lejeră cu care reușea să asigure buna desfășurare a discuțiilor. Avea o vorbă molcomă, cursivă, sinceră și blândă, pe ici-colea mai strecura câte un citat celebru sau o glumă pentru descrețitul frunților, și lucrul acesta impresiona. Chit că pe parcurs mai toți colegii de grupă și de curs căutau să discute

cu el, să se fotografieze împreună, să afle ultimele noutăți despre Alma Mater, realizările ei curriculare, despre colegii lipsă. Și atunci la sfârșitul acelei ceremonii m-am apropiat și i-am propus să realizăm o coproducție cinească despre viața și activitatea-i profesională. Nu s-a tocmit deodată. Mi-a spus că se va gândi și îmi va da de știre. Peste două săptămâni mă telefonează și mă anunță că este de acord. Din acel moment nebănuitele taine și mărturii memorialiste despre C. Ețco, ca unul dintre cei mai valoroși exponenți ai patrimoniului medical universitar și academic din Moldova postbelică, mi s-au precipitat într-un capitol aparte și deosebit de interesant în activitatea mea de jurnalist.

Am alcătuit planul de scenariu, un fișier cu întrebări și obiectele de filmare și așteptam ziua când urma să ne reîntâlnim pentru primele discuții concrete pe marginea filmului.

Cea mai dificilă problemă, de care m-am ciocnit chiar din prima zi, a fost planificarea lucrărilor de filmare. Reclama un deficit de timp insuportabil din cauza preocupărilor zilnice, de serviciu și cele afiliate, pe care le încheaga abil de dimineață până seara trziu. Totuși, am stabilit un organizator de colaborare și timp de un an și jumătate am avut posibilitatea să lucrăm fragmentar cot la cot, să-i studiez trecutul și prezentul biografiei, convingerile și viziunile de viață, plămădite pe vatra tradițiilor vechi țărănești, unde munca și credința sunt condiții obligatorii ale moralei și culturii familiale. Anume cultul muncii și iubirea întru aproapele, moștenite de acasă, l-au însoțit pe tot parcursul carierei.

Mă emoționau amintirile sale abundente în detalii despre anii copilăriei, adolescenței, studenției, despre viața universitară și academică. „Dacă ne-am propus să facem o treabă bună, - îmi zicea el, să săpăm în profunzime. Mie nu-mi trebuie slavă goală, Petrea. Eu vreau, ca tot ce o să scrii tu despre mine în filmul acesta, să fie veridic și să mă reprezinte”. I-am făgăduit, că anume așa voi face, pentru că altfel nici nu se putea. CV-ul profesorului Constantin Ețco este atât de consistent, vast și diversificat în materie de pedagogie, știință și practică medicală, viață socială și culturală, încât n-am avut niciodată motiv de șovăire, ezitare sau vreun gând năuc de a născoci ceva. Sâmburele de adevăr, cum se zice, stătea la vedere și mie nu-mi rămânea decât să dau colbul într-o parte și să trec roadele experienței sale medicale în canavaua literară a filmului, cadru după cadru.

În pragul maturității fiecare om se înfățișază înaintea sorții pentru a se întreba: ce urmează să

facă mai departe? La ce-l ajunge capul? Unde să meargă să-și legitimeze o meserie? Aceleași întrebări le-a avut, firește, și protagonistul nostru. Inițial nutrea o predilecție aprinsă pentru profesia de constructor. A susținut examenele de intrare la Tehnicumul de Construcție din capitală și deveni student cu acte în regulă, dar, se vede, că ce ți-i scris, în frunte ți-i pus. Din cauza condițiilor materiale, „se retrage din construcție” și alege să facă medicină, un drum ce s-a dovedit a fi lung și neîncăpător, cu suișuri și coborâșuri, cu lauri de prețuire și recunoștință pentru aportul considerabil la dezvoltarea vieții universitare și a sistemului sănătății publice din Republica Moldova.

De menționat, că dincolo de funcțiile universitare și academice pe care le-a adjudecat prin talent și acuratețe, prof. Constantin Ețco înglobează și calități de mare organizator și gestionar al sistemului de sănătate. Aceste calități și le-a format chiar de mic copil. În vremea de după război, ce se abătuse cu lipsuri și nevoi asupra familiei, deoarece tatăl fusese deportat într-un lagăr de concentrare din URSS, Costică a trebuit de la vârsta de 5 ani să suporte povara dificultăților sociale, să-și asume și unele preocupări de-ale maturilor pentru a ajuta familia să supraviețuiască. Această maturizare timpurie, condiționată, care i-a furat bucuria de a se ști visător, l-a „avantajat” în opțiunile sale de mai târziu și la alegerea profesiei de medic, și la selectarea direcției de cercetare științifică, și la reformarea medicinei autohtone.

Pe măsură ce avansam în procesul de realizare a filmului, îi dezvoltam mai bine chipul și calitățile umane. Uneori, parcă avea o gândire și simțire telepatetică. Știa ce „mă doare”. Mă telefona și îmi zicea – Petrea, treci pe la mine, că am să-ți comunic ceva. Veneam la oficiul de pe str. Petru Movilă și el, cu o sclipire lucitoare în ochi, mă informa că problemele cu care mă adresasem sunt rezolvate. Îmi trăia și grijile mele.

Oricând mă întâlneam cu el, arăta o formă fizică și morală desăvârșită. Chiar la vârsta respectabilă, pe care o avea, nu obosea să caute, să scrie, să editeze, dovedind o gândire lucidă și proactivă. „- Eu nu fac altceva decât îmi argumentez ceea ce propun. Dar cum altfel? Cum să nu ții la ideea sau proiectul tău, când ești convins că va avea sorți de izbândă?”

Mintea îi lucra ca ceasul, prompt și cu perspicacitate. De orice lucru se apuca, mai întâi îl verifica după gradele de semnificație și actualitate, ce urma

să le întrunească. Intuiția și spiritul de observație niciodată nu l-au dat de gol. De asta planurile sale imperative de cercetare, instruire și organizare sunt durabile. A demonstrat-o în mai multe rânduri. Și atunci când a elaborat pentru prima oară în istoria Almei Mater cursul de economie pentru studenții de la medicină, și în timpul creării Catedrei de Economie, Management și Psihopedagogie în Medicină în cadrul USMF „Nicolae Testemițanu”, a facultății de pregătire postuniversitară a medicilor absolvenți, și la elaborarea și editarea în premieră a tractatului „Management în sistemul de sănătate”, opera magistrală a întregii sale vieți. Cică, după ce a terminat de scris manualul menționat mai sus, prof. Eugen Hrișcev, rectorul ASEM de atunci, îl roagă să-i dea să-l citească. Nu înțelegea ce fel de economie vrea Ețco să introducă în învățământul medical superior. După lectura lucrării, a venit la el la catedră și l-a felicitat cordial pentru conținutul inedit și profund al noului program curricular.

Ideile și proiectele profesorului Constantin Ețco poartă pecetea unor valori autentice. Multe din ce a conceput și propus domnia sa în vederea asigurării formării tinerelor generații medicale, elaborării și implementării strategiilor de dezvoltare a științei medicale și sistemului de sănătate și-au găsit expresie teoretico-practică în programe universitare și ministeriale.

Îmi vorbea cu emoții aparte despre profesorii universitari, care l-au dăscălit și îndrumat pe tărâmul pedagogic și științific. În rândul lor - șeful de catedră Moisei Ghehtman, care l-a observat și i-a propus să rămână la catedră, renumitul profesor universitar și om de stat Ion Prisăcari, primul său ghid științific, care l-a numit conducător al laboratorului științific studențesc, fostul prodecan de curs Gheorghe Ghidirim (în prezent academician), datorită căruia a aderat la școala ex-ministrului sănătății, șeful de catedră Organizarea sănătății publice Nicolae Testemițanu, cu care a „tras în plug” pe ogorul pedagogiei și științei medicale, tutore științific la ambele teze de doctorat. Despre Testemițanu îmi vorbea cu însuflețire aproape în mai fiecare discurs al său pe durata lucrărilor de filmare. Ca discipol, Constantin Ețco s-a străduit să-i urmeze exemplul aproape în toate. A ajuns profesor universitar, șef de catedră, ar fi putut să ajungă și ministru al sănătății, dar n-a vrut să fie conjuncturist, apoi a participat la reformarea sistemului de sănătate, contribuind la întemeierea medicinei asigurate, a scris și editat un număr impunător de lucrări științifice despre funcționarea și administrarea asistenței medicale în Republica

Moldova, s-a învrednicit ca și Nicolae Testemițanu de Premiul Național pentru știință și tehnică etc. Îmi mărturisise că pentru el Nicolae Testemițanu a fost și va rămâne ca un părinte. Lecțiile de viață, muncă și înțelepciune le-a învățat pe de rost și în orice interviu căuta să-și rotunjească mesajul cu o axiomă, lăsată de Testemițanu.

Profesorul Constantin Ețco are o sumedenie de titlaturi onorifice. Academician, profesor universitar, laureat al diferitor trofee de specialitate, om de onoare al mai multor localități ș.a. Le merită pe deplin și incontestabil.

După ce am terminat de scris scenariul „cititul” trăsăturilor sale intelectuale și morale, mi-a venit inspirația de a-l introduce în film prin ploaie. Potopul de picături, ce se scurge pe sticla geamului, deschide o lume plină de pace și tihnă, asemănătoare cu cea din sufletul eroului. Astfel apare el în ochii celor care l-au cunoscut, așteptat și căutat pentru înmugurirea-i și înflorirea faptelor frumoase și pornirilor din grădina sufletească.

Mă consider și eu, ca toată lumea bună, un om fericit că am putut (mi-a permis) să mă înfrupt din rodul muncii sale. Prof. Constantin Ețco a fost o fire de om peste măsură de muncitoare și visătoare, înțeleaptă și onestă, cu o inimă ce se dăruia oamenilor. Tendința aceasta de a crea și perpetua binele este piatra de temelie a statorniciei oricărui neam, societăți sau stat. Așa se prezintă și eroii din poveștile noastre populare (Făt-Frumos, Harap Alb etc.), care izbutesc prin bunătatea sufletului lor să îmblânzească stihile personalizate ale naturii (Sfarmă-Piatră, Strâmbă-Lemne, Răcilă, Zorilă). Testemițanu și Ețco s-au dedicat cauzei de slujire adevărului, dreptății și binelui între oameni, lăsând pe altarul medicinei singurul lor privilegiu – jertfirea de sine. Niște temerari, care prin felul lor de a fi și comunica cu lumea, prin atitudinea fidelă și conștiințioasă față de profesia aleasă, prin tăria de credință și omenie, lăsate testamentar posteriorilor, ne conving că parcă nu ei au ales medicina, ci medicina pe ei. Destinul le-a hărăzit să meargă prin viață pe post de misionari.

Înainte de a încheia lucrările de filmare cu domnia sa, i-am adresat o întrebare provocatoare:

- Domnule profesor, ce i-ați cere Celui de Sus, dacă l-ați întâlni în cale? M-a privit cu nedumerire, parcă vroia să priceapă, dacă ceea ce îl întreb are legătură cu sănătatea, ce-i devenise șubredă în ultimele luni.

- Îmi vine greu să-ți răspund expromt., l-aș ruga să-mi mai dea niște ani, să mai lucrez cât mă

duce mintea și capul, iar familiei - încă puțină răbdare ca să mă poată suporta în ideile mele și... binecuvântare.

- Și dușmanilor?
- Ei, de unde ai mai luat-o., pentru că îți spun sincer, eu în viața mea nu m-am dușmănit cu nimeni. Altceva am avut de făcut.
- Neprietenilor?
- L-aș ruga să le accepte pocăința. Căci atunci când ai decis să te pocăiești, înseamnă că te-ai întors de unde ai pornit: la izvorul dragostei. Eu zic să le dea Domnul de toate câte un pic: silință, credință,

dragoste și iubire de oameni, deoarece aceste calități sunt trebuincioase aici pe pământ, azi, mâine și poimâine. Noi, oamenii, suntem creați pentru facere de bine.

Petru Craveț, jurnalist,
autor de scenarii pentru 11 filme documentare,
membru al Uniunii Jurnaliștilor Români Profesioniști
din Moldova, redactor-șef al Departamentului Relații
Externe și schimb de programe la TVM, purtător de
cuvânt al Institutului de Medicină Urgentă

[https://doi.org/10.52556/2587-3873.2023.2\(95\).13](https://doi.org/10.52556/2587-3873.2023.2(95).13)